

SOCIALNA PSIHOLOGIJA KOT ZNANOST

DRUŽBENA RELEVANTNOST PSIHLOGIJE

Psihologija je bolj kot katerakoli druga znanost razdvojena med vsakdanjimi izkušnjami in potrebo po znanstveni objektivnosti. Za razliko od ostalih naravoslovnih znanosti ne more razviti svoje metode opazovanja in svoje hipoteze, saj se od človeka ne more oddaljiti in preučevati zunaj njega, ker je predmet psihologije človek s svojo duševnostjo in ga more preučevati na njem v njegovi notranjosti in ne zunaj njega=AMBIVALENTNOST. Zato je psih. razvila svoj *medij objektivnosti*, ki se loči od medija naravoslovnih ved.

Psih. se je naslanjala na dva vira: -ideal znanstvenosti v določenem obdobju
-posameznik v določeni družbi

Že v preteklosti so ljudje ocenjevali drug drugega in zato se prepletajo filozofske, znanstvene in religiozne razlage duševnosti/osebnosti. K vsemu temu se danes pridružujejo še globlji, EMANCIPATORNI INTERESI. To je potreba po iskanju izhoda iz posameznikove ali družbene krize. Ta pojem je v psih. prvi vpeljal HOLZKAMP, ki pa loči med:

-tehničnimi interesi = reševanje praktičnih problemov

-emancipatornimi (spoznavni) interesi

Osebe s takimi potrebami niso zadovoljne s svojimi vlogami, ki jih producira ali reproducira obstoječa družba in kultura.

Psih. se je kot znanost razvila šele v 19.st.(prvi psiholaboratorij v Leibnitzu), vendar pa njeno teoretiziranje sega mnogo dlje. EBBINHAUS pravi, da ima psih. kratko zgodovino, a dolgo preteklost. Psih. je bila del fil., ki se je dolgo ni mogla otresti. Na začetku se je naslonila na naravoslovne vede=PARADIGMA NARAVOSLOVJA, ki pa je bila odločilna pri nadaljnjem razvoju določenih psih. teorij: -Freud-psihoanaliza

-Watson-behaviorizem

-Lewin-teorija polja

Nasproti tej paradigmi so nastajale tudi psih., ki so obnavljale fil.. V Evropi so to *hermenevtsko in fenomenološko usmerjene psih.*, v ZDA pa *simbolični interakcionizem*. Vsem pa je skupna nenaturalistična in neempirična metodologija.

Nemški filozof W.DILTHEY je ob koncu 19.st./začetku 20.st. utemelji idejo o dveh znanostih:

-NARAVOSLOVNE ali NOMOTETIČNE-zanje je značilna naravoslovna natančnost in način razlaganja s pomočjo splošnih in nespremenljivih zakonov narave. So podlaga/začetek socialne psih. V njej prevladujejo metode opazovanja, eksperimentiranja posameznika v določenih situacijah. Psih se preučevanja lotijo na dva načina:

-INDUKTIVNO-oblikujejo splošne sklepe v obliki soc.psih. zakonitosti

-DEDUKTIVNO-formulirajo hipoteze, ki jih z eksperimentom preverijo

-DUHOSLOVNE ali IDEOGRAFSKE-se naslanjajo na zgodovinske in literarne vede in vsebujejo metodo razumevanja.

PREDMET SOCIALNE PSIHLOGIJE

Soc.psih. preučuje odnos med posameznikom in socialnim kontekstom. Je znanost o *vedenju/delovanju in doživljanju posameznika v soc.kontekstu*.

-DOŽIVLJANJE-pod to razumemo vse psih. dogajanje v pos., ki določa njegovo soc. vedenje in njegov rezultat

-VEDENJE-vsakršno namerno ali nenamerno(spontano) delovanje

-SOCIALNI KONTEKST-osebe, skupine, institucije družbe v katerih se odvija socialno delovanje posameznika

Soc.psih. povezuje INDIVIDUALNI PSIHOLOŠKI in NEINDIVIDUALNI SOCIALNI KONTEKST. Preučuje soc. vedenje in dispozicije ljudi za tako vedenje. Posameznikovo vedenje je vpliv posam. na soc. okolico in tudi obratno-individualne reakcije v določenih situacijah v okolju. Pomembnejši je posameznik kot celotna skupina.

Soc.psih. je težko ločiti od drugih ved-velja za INTERDISCIPLINARNO VEDO,vendar z lastnimi izhodišči,načeli raziskovanji in teoretskim aparatom. Čeprav je njeno področje raznoliko,so temeljnega pomena odnosi med ljudmi oz. delovanje ljudi v različnih soc. odnosih==)TEMELJNI SOC. PROCES,ki traja vse življenje. V teh odnosih se tudi pos. sami oblikujejo in definirajo kot osebe-ta proces imenujemo SOCIALNA INTERAKCIJA.

INTER- meri na soc. situacijo v kateri se znajdejo in sodelujejo ljudje v nekem aktivnem odnosu drug do drugega-objektivni el. soc. interakcije.

AKCIJA-delovanje pos. v dani situaciji-subjektivni el. soc. interakcije

Soc.inter. predstavlja sposobnost ljudi za artikulirano izmenjavo gest,simbolov,dejanj, informacij. Osnovno sredstvo je jezik. JE ODNOS MED POS. IN SOC KONTEKSTOM.

Soc.inter. se odvija na 4 osnovnih nivojih družbene dejavnost ljudi:

1. INTRAPERSONALNI N.-individualno osebni-se nanaša na posameznika in njegovo psihološko reagiranje na različne soc. vplive-notranji proces

1. INTERPERSONALNI/SITUACIJSKI N.-medsebojni- razlaga psih. procesov med osebami, ki nastopajo v dani situaciji

2. POZICIJSKI/INSTITUCIONALNI N.-skupinski-pos. se znajde v neki skupini,gre za porazdelitev norm,moči,vlog vodenja

3. IDEOLOŠKI/SISTEMSKI N.-družbeni-zajema širši soc. kontekst,odnose med institucijami in velikimi soc. sistemi,ter odnose posam. ali skupin do družbe v celoti

Navedeno razmejevanje štirih nivojev soc. psihološke razlage ne pomeni dokončne in ne izčrpne delitve.

- Soc. psih. je usmerjena predvsem v **makrosfero socialnega delovanja** ljudi, torej v medosebne in skupinske socialne odnose.

TEORETSKI MODELI V SOCIALNI PSIHLOGIJI

Soc.psih. je najbolj izpostavljena veda različnim vplivom zunaj nje; predvsem vplivom drugih družbenih ved ter spreminjajočim se družbenim razmeram.

#VEDENJSKA(BEHAVORISTIČNA) USMERITEV

razlaga človekove soc. dejavnosti kot sklop fizičnih in verbalnih reakcij na določene dražljaje(Watson, Skinner) in dispozicije posam.za te reakcije.

W.VELPLANCK=s svojimi študenti je oblikoval študijo o učinkih *kazni in nagrad*, kako ti vplivajo na pogovor;pogovori so potekali v različnih prostorih;vsak si je izbral partnerja za pogovor:-v spalnici-tu mnenj,ki jih je partner izrazil niso ne podpirali ne zavračali

-v jedilnici-stalno strinjanje s stališči partner

-po telefonu-stalno nestrinjanje s stališči partnerja

Rezultati so pokazali,da so vsi povečali število stališč,če so bili nagrajeni od partnerja,ter obratno,če so bili od partnerja kaznovani...

#KOGNITIVNO-TEORIJSKA USMERITEV

gradi na različnih kognitivnih procesih in strukturah-na percepciji,oblikovanju predstav, pojmov,mišljenj,spoznavanju,...zlasti pa jo zanima oblikovanje stališč,mnenj,predsodkov po katerih se ljudje ravnamo v vsakdanjih socialnih interakcijah.

LEWIN=prvi se je ukvarjal s tem kako posam. reagira na soc. situacije. Posam. psih. konstrukcija je odvisna od njegovih notranjih potreb in ciljev==)TEORIJA POLJA==)psih. polje kot življenjski prostor posam.,v katerem so združeni mentalni, emocionalni,notranjski dejavniki. Bistveni sestavini tega polja pa sta še vedno pos. in soc. okolje.

Posameznik je enotnost duha in telesa,je kompleksa celota sestavljena iz človeka kot RACIONALNEGA BITJA:

-kognitivna struktura-struktura človekove duševnosti

-emotivna struktura-človek ni le racionalno pač pa tudi iracionalno, nepremišljeno bitje

-voljna/dinamična struktura-motivi,interesi,želje,potrebe=vse kar nas žene k delovanju

#PSIHOANALITSKA USMERITEV

gradi na Freudovi teoriji o konfliktni dinamiki zavestnih in nezavednih duševnih struktur, zlasti na treh poglavitnih strukturah:-JAZ-zavest

-ONO-nezavednost;izvor seksualnosti

-NADJAZ-celota ponotranjenih družbenih norm,pravil

Po Freudu se da tudi družbeno življenje razumeti kot svojske soc. izraze te konfliktno dinamike, predvsem pa kot reakcijo na potlačitve nezaželenih gonskih vzgibov

#SIMBOLIČNA-INTERAKCIONISTIČNA USMERITEV

gradi na procesih izmenjave simbolov med ljudmi. Zanima jo socialni pomen simbolov in in njihovo ponotranjenje. Ti se povezujejo v sklope,ki jim pravimo **socialne vloge**. Glede na to katere soc. vloge sprejme se oblikuje posameznikova **socialna vloga/socialni jaz**. Posameznik ima še osebno identiteto.Soc. inter. od posam. zahteva,da uskladi razmerje med soc. in os. identiteto ter navzven ohranja popolno identifikacijo s soc. vlogami.

#SOCIALNO-KONSTRUKTIVISTIČNA USMERITEV

Zavrača razumevanje soc.psih. kot nomotetične znanosti. Raziskuje soc.konstrukte, ki so podlaga človeškemu dojetanju družbene stvarnosti

Behaviorizem, kognitivne teorije in simbolični interakcionalizem ponujajo tri modele človeka, ki ustrezajo vedenjskim možnostim človeka,ki obvlada soc situacijo v sodobnih družbah. **Behaviorizem**-človekovo dejavnost razume kot produkt okolja-ustaljene reakcije na dražjaje iz okolja

Kognitivno-teoretska u.-predstavlja avtonomnega,razumskega posameznika,ki se v svojih dejanjih naslanja na lastne zasnove,preferenice,razloge

Simbolno-interakcionistična u.-še bolj poudarja avtonomnost pos. in njegovo odgovornost za svoja dejanja. Vedenje ljudi razume kot dejanje,ki ni determinirano